

ILKKA LUOTO
FT, yliopistonlehtori
Vaasan yliopisto

Paradokseista kohti maaseudun laajennettua merkitystodellisuutta

Aluepoliittista keskustelua seuranneet eivät ole voineet olla huomaamatta, että maaseutu-kaupunki -tematiikasta ponnistava keskustelu on voimissaan 2010-luvulla. Kärkevän sanailun ohella myös sovittelevat ja yhteisiä intressejä korostavat puheenvuorot ovat lisääntyneet. Teema näyttäisi kiinnostavan niin poliitikkoja kuin kansalaisiakin. Katsaukseni lähtökohtana on, että historiallista vastakkain asettelua on määrittänyt tietynlainen käsitteellinen epäselvyys (Pahl 1966; Dymitrow & Senseke 2016). Hyödynnän maaseudun sekä kaupungin itseristiriitaisuuden kuvaamisessa paradoksiteorian (Smith & Lewis 2011) keskeisintä oivalusta vastakkaisiltakin näyttävien teemojen riippuvuussuhteesta. Paradoksaalisuuden valossa tarkasteltuna maaseutu ei näyttäydy yksiulotteisena eikä itseriittoisena.

Tutkijat ovat pohtineet, että maaseutu tulemäärityllä riittävällä käsitteellisellä tarkkuudella ennen kuin siitä saatetaan keskustella (ks. Rosenqvist 2004). Tämän sinänsä arvokkaan keskustelun logiikka on kääntynyt itseään vastaan johtaen maaseudun ja kaupungin erillaisuuden korostumiseen. Niin kutsutun lokaliteetti-tutkimuksen perinne näki paikallisuudet ja siten myös ”maaseudutkin” globalisaatiossa altavastajaajina (ks. Rannikko ym. 1984). Aina 1990-luvulta alkaen tulkinnaat toiminnallisesta vuorovaikutussuhteesta kehittyivät, jol-

loin mukaan tulivat maaseudun uudet merkitykset (Oksa & Rannikko 1996; Vihinen 2004, 434–440). Myöhemmin tuotiin laajemminkin esille erilaisia vastavuoroisuus- ja jatkumonäkökulmia (esim. Tantarimäki 2003). Ymmärrettiin, että erilaisilla aluetyypeillä on yhteisiä intressejä. Näkökulmat syvenivät tarkastelemaan sekoittumista, jossa maaseutu ja kaupunki mahdollistavat toinen toisensa. Maaseudusta tuli mielenkiintoinen ja haluttava, kuten Cloken (2003) toimittamassa käänteentekevässä kulttuurista maaseutua esittelevässä *Country Vision* -antologiassa osoitettiin. (myös Halfacree 1997.)

Vaikka maaseudusta kirjoittaminen maantieteellisesti määriteltävänä aluetyyppinä on ollut viime vuosina epämuodikasta (ks. Muilu 2010), se on kuitenkin säilyttänyt verevyytensä monitieteisenä tutkimusteemana. Maaseutu tai ainakin maaseutumaisuus näkyy ja sitä käytetään aktiivisesti taloudellisen arvon luomisessa (Woods 2005, 291–296). Viime aikoina yhteiskunnallisessa keskustelussa ovat vahvistuneet käsitykset, joissa maaseutualueiden käyttö sekä ekosysteeminen resurssiperusta kytkeytyvät kansallisen hyvinvoinnin rakentamiseen ja ilmastonmuutoksen hidastamiseen. Tästä huolimatta maaseudulla on edelleen ambivalentti olemus, mikä todentuu maaseudun ja kaupungin välisenä epäselvänä vuoropuheluna. Toisinaan haja-asutusalueista

puhutaan sanavalinnoilla, jotka viittaavat luovuttamiseen ja menetettyyn aikaan, joka ei koskaan palaa takaisin. Samassa hengenvedossa pusikoituvat kylän raitit ja rapistuvat perikuntien talot taustoittavat kaupunkimaisia valintoja: perhovapoja, lumikenkiä, eräilyä, suksibokseja, talonpoikaistyyliä, kelohirsihuvioloita, hiljaisuutta, pienpanimopullotteita ja luomutuotteita.

Tutkimustehtävä ja -menetelmä

Katsaukseni pääaineistona käytän kahta aikaisempaa eri tarkoituksia varten kerättyä haastatteluai-aineistoa. Tarkoitukseni on esittää kokeellinen tulkinta aineistojen uudelleen lukemisen kautta syntyneistä alustavista ajatuksista. Ensimmäinen 17 haastattelun aineisto kerättiin syksyllä 2015 valokuituverkkotoimijoiden ja -käyttäjien teema-haastatteluina Rääkkylässä, Paraisilla, Valkjärvellä ja Itäkylässä¹. Toisen, vuonna 2017 kerätyn aineiston kautta hahmotettiin tulevaisuuden kunnan suuntaviivoja. Tuolloin kymmenen puolistrukturoitua puhelinhaastattelua kohdistettiin kunta- ja aluekehittämisen asiantuntijoille². Kummatkin aineistot sisältävät osuuksia, joissa maaseudun paradoksaalisuus esittäytyy joko suorana puheena tai ilmeisenä puheeseen liittyvänä tausta-asetuksena.

Aineistojen analysointi alkuperäisessä tutkimuskontekstissa herätti huomiota, koska ne sisälsivät itseristiriitaisia käsityksiä maaseudusta. Paradoksaalisuus näkyi erityisesti siinä, että maaseudun ja kaupungin toiminnallinen ja määritelmällinen raja eivät näyttäytyneet haastateltavien puheessa yksiselitteisinä. Sovelsin aineistoihin Peircen (1958) ajatusta abduktiivisesta päättelystä, jossa olettamuksia ja teoriaa kehitetään suuntaamalla katse epäolennaisiltakin vaikuttavien havaintojen ja seurauksien tarkasteluun. Ideana on kehittää tuoreita teoreettisia oivalluksia, jotka tarkastelevat empiriaa uudesta näkökulmasta. Tämä ei tarkoita hyppyä tuntemattomaan, vaan päätelmiä tehdään suhteessa aikaisempiin teorioihin. Abduktiivisessa

analyysissä heuristinen metodologia yhdistyy teoreettiseen herkkyyteen, minkä kautta syntyy valmiuksia tunnistaa havaintoja yhdistäviä piileviä rakenteita (Timmermans & Tavory 2012, 174, 180).

Aineistojen herättämien ajatuksien perusteella kysytään, millaisina itseristiriitoina alueiden toiminnalliset ja käsitteelliset riippuvuussuhteet näyttäytyvät etenkin maaseudun kehittämisen yhteydessä? Kuinka kaupunki ja maaseutu kytkeytyvät olemuksellisesti toisiinsa? Miksi maaseutu on ensisijaisesti paradoksaalisuuden lähtökohta, mutta kaupunki ei niinkään? Alkuperäisistä haastatteluai-aineistoista johdettuna analyysinä esitetään keskeisparadoksin tueksi kymmenen alaparadoksia, jotka osaltaan selittävät eri aluetyyppien toimijuuksien sekä niille annettavien merkityksien lomittumista ja rihmautumista.

Tutkimustehtävän määrittelyyn sekä johtopäätöksiin vaikuttavia tekijöitä ovat aikaisempi teoreettinen valvutuneisuus sekä havainnot maaseudusta tutkimuskohteena. En ole siten kirjoittanut tekstiä tyhjiöstä käsin, vaan käytin katsauksen aineistona myös kokemuksiani maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeista vuosien varrelta. Pysin hyödyntämään tasavertaisesti työhistoriaani, alan teoreettista kirjallisuutta sekä kahta edellä mainittua haastatteluaineistoa. Paradoksaalisuuden idea liittyy niin ikään tutkijan elämänvaiheisiin osana vaihtuvia aluekokemuksia: esimerkiksi nuoruuteni vietin pääkaupunkiseudulla; opiskeluaikani sekä myöhemmän työurani niin ydinmaaseudun kirkonkylillä kuin maakuntakeskuksissakin.

Sitkeästi elävä vastakkainasettelun perinne

Valistusajan filosofi Jean-Jacques Rousseau esitti kasvatuseränsä (1762/1977, 37), että ihmiset sopivat luonnostaan paremmin maaseudulle. Hän kehottaa lähettämään lapset maaseudulle, jossa heidän kaupungeissa rapautunut elinvoimansa palautuu ennalleen. Kaupunkielämän vastapainona luontoa ihanteellistavan 1800-luvun eurooppalaisen romantismin ajoista periytyvä ajatus maaseudun parantavasta vaikutuksesta on elänyt vahvana näihin päiviin saakka. (Williams 1975; esim.

1 Pääosan tutkimushaastatteluista teki Tuomas Honkaniemi.

2 Tutkimushaastattelut teki Mikko Karhu.

Kaupunki (dystopia)	Sekoittumo (heterotopia)	Maaseutu (utopia)
Sekava	Monimutkainen	Selkeä
Kiireinen	Sesonkiluonteinen	Seesteinen
Likainen	Nuhruinen	Puhdas
Paheellinen	Moniarvoinen	Hyveellinen
Sairas	Kasvukipuinen	Terve
Meluisa	Moniääninen	Hiljainen
Keinotekoinen	Arkipäiväinen	Luonnollinen

Taulukko 1. Maaseutu utopiana ja kaupunki dystopiana, ja välissä siis sekoittumo, joka tulkitaan heterotopiana.

Tonnellier & Curtis 2005, 320). Nykyinenkin media-narraatio rakentaa sitkeästi maaseutukuvaa latautumisen, parantumisen ja itsetutkiskelun maisemana. Maaseutu esitetään hyvänä, luotettavana ja luonnollisena, kun taas kaupunki on historiallisessa katsannossa kuvattu pahaksi ja likaiseksi.

Ajan myötä on totuttu ajattelemaan, että paheellinen kaupunki opportunistisine elämäntapoineen uhkaa hyveitä ylläpitävää vakaampaa maaseutua (esim. Jumppanen 2018, 35–37). Pikiteiden perustamista saatettiin aikanaan vastustaa sillä perusteella, että niitä pitkin myös paheet saapuvat maaseutukyliin. Asetelma juontaa todistettavasti ainakin keskiajalle saakka, jolloin Thomas More (1516/1991) kirjoitti *Utopiansa* kritiikkinä Lontoon saastaiselle ja rikollisuutta ylläpitävälle suurkaupunkielämälle. Nopean teollistumisen vaiheessa 1800-luvulla kaupungit kasvoivatkin nopeasti, jolloin myös niiden ongelmat korostuivat. Työtätekevälle väestölle maaseutu on edustanut niin todellista kuin symbolistakin pakosuuntaa kaupungin pakkotahtisuudesta ja saasteista tarjoten mahdollisuuden joutilaisuuteen ja virkistäytymiseen (Sharpley & Jepson 2011, Wirth 1938).

Taulukossa 1 esitetään historiallinen vastakkainasettelu tarkoituksellisen karrikoidusti sekä tapana ymmärtää sitä haastavaa ajattelutapaa, jossa maaseutu nähdään ääripäänäkölkulmien kilvoittelevana yhtäaikaisuutena. Ääripäiden välisessä jännitteessä tapahtuva sekoittuminen kuvaa jälkimodernia aluetulkintojen paradoksaalisuutta ja toiminnallisten kytköksien moniselitteisyyttä. Foucault (1986) käyttää heterotopian käsitteen

yhteydessä peilivertausta. Peilin kautta on mahdollista nähdä itsensä todenkaltaisena jossakin muualla samalla, kun tässä olemisen merkityksellisyys vahvistuu ulkoa tulevien peilikuvien palautteena (Foucault 1986, 24). Maaseutu on aina edustanut potentiaalista utopiaa, jonka kautta kansalaiset uudistavat urbanisaatiossa etäantynyttä luontosuhdettaan asemoitumalla tai ”peilaamalla” itsensä osaksi ekosysteemisii perustarpeita ja luontotarjontoja.

Maaseutu on suomalaisille luontaista, sillä kansallinen kulttuuri perustuu laajojen metsä- ja vesistöalueiden maantieteeseen; sieltä ponnistavaan luontaistalouteen, mytologiaan ja taiteeseen, maa- ja metsätalouteen sekä pientilallisuuteen. Suomi on yhäkin harvaan asuttu maa. Eskelisen (2001, 73–74) mukaan merkittävä osa kansallisesta alueongelmasta voidaan tulkita itse asiassa maaseutu-ongelmaksi, sillä eurooppalaisittain katsoen enemmistö suomalaisista asuu kylissä ja pienissä kaupungeissa luonnon keskellä. Osa tätä ”alueongelmaa” on asetelma, jossa Helsinki-vetoinen keskushallinto on paimentanut maakuntia. Soini (2010, 3–4) toteaa, että politiikan puhettavat sisältävät varsin primitiivisiäkin vallankäytön piirteitä, joissa vahvempi osapuoli kiusaa ja alistaa heikompaa osapuolta. Aluepolitiikassa maaseutu näyttäytyy toiminnan kohteena, objektina, hyödynnettävänä resurssina tai hankalana rasitteena suhteessa kaupungeihin.

Aikaisemmin kaupungeissa sijaitsivat kirkkohallinto, virkamiehiä ja porvareita palvelijoiheen, kun maaseudulla vastattiin raaka-aineiden ja elintarvikkeiden tuotannosta (Muilu 2013, 118).

Suomalaisten juuret ovat maaseudulla, ja ne ovat porautuneet talonpoikaiseen maaperään ja kulttuuriin. Siirryttäessä maatalouden harjoittamisesta teollisuusyhteiskuntaan, pienviljelijäväestö osallistui yhteiskunnalliseen keskusteluun altavastaajana ja myös aktiivisena ja ärhäkkänä edunvalvojana. Maaseutuväestölle on itsenäisyyden alkuaajoista lähtien haluttu palavasti antaa ääni. Siksikin myös poliittiset puolueet ovat aina olleet kiinnostuneita maaseudun väestön ongelmista ja toiveista (ks. Alanen 1976). Alasutarin (2011) mukaan maaseutupoliittinen puhe on vähentynyt 2000-luvulla samalla kun maaseutua käsittelevien aiheiden sisällöt ovat monipuolistuneet.

Takavuosisikymmeniltä tutut aluepoliittiset argumentit ovat kuitenkin jälleen näkyvämmiin esillä, kun kaupungit ovat nostaneet yhteiskunnallista profiliaan. Käynnissä olevan maakuntauudistuksen keskusteluissa on sivuttu topeliaanisia ajatuksia maakuntaheimoista, joita saatetaan perustella jopa kulttuuriekologisilla malleilla (vrt. Nenonen 2018, 78–79). Metropolivetoisen aluekehityksen näkökulmasta on hyödyllistä määritellä pääkaupunkiseudun ulkopuoliset alueet esimerkiksi karjalaisten, savolaisten tai pohjalaisten provinsiaalisiksi heimoalueiksi. On perusteltua kysyä, missä määrin mainitun kaltainen essentialismi kuvaa nykyisiä väestöltään ja toiminnoiltaan sekoittuneita, kansainvälisesti verkostoituneita alueita.

Ansoja: maataloutta, kasvukokemuksia, hyvinvointia

Sosiologi Antti Eskola (1963) kirjoittaa jo 1960-luvulla tarkkanäköisesti maalaisista ja kaupunkilaisista. Hän arvelee, että vaikka kaupunkilaiset ovat taipuvaisia pitämään maalaisia yksinkertaisina ihmisinä, on heillä itsellään kuitenkin maaseutumaisia ajatustottumuksia ja tapoja. Esimerkiksi kaupungeissa pidetään lemmikkieläimiä ja viljellään puutarhaa. Elämänkulku on pohjolan väkeviin vuodenaikoihin ja maaseutuun koodattua. Eskola (1963, 16–18) vihjaa ovelasti, että ihmiset eivät ole kaupungeissa omimillaan: ”Kesällä kaupunkilainen unohtaa virallisuutensa ja rentoutuu [...] Myös ihmisten välisistä suhteista

karisee virallisuus. Vuorovaikutus lisääntyy sukulaisten kesken sekä samalla kaupunkilaisten ja maalaisten välillä.” Sitaatin tarkkanäköisesti kuvaama kulttuurinen piirre on yhäkin jossakin määrin tunnistettavissa myös nykyisissä kansalaisten tavoissa järjestää ajankäyttöä, paikan vaihtoa ja sosiaalista elämäänsä vuodenaikojen mukaan.

Akateeminen maaseutukeskustelu on itsessään siinä määrin sofistikoitunutta, että se sulkee ulkopuolella tavanomaisesti käsitettävän maaseudun. Ainakin kaksi väärinkäsityksiä synnyttävää tekijää on nostettavissa esille. Maatalousansassa maaseutu mielletään samaksi asiaksi kuin maanviljely (esim. Siiskonen 1994). Keskivertokansalainen ajattelee maaseudun tarkoittavan nimenomaan pientilallisuutta. Tähän ansaan törmää yllättävän usein huolimatta siitä, että maaseudun muunkin yritystoiminnan kehittämiseen tähtäävää maaseutupoliitikkaa on harjoitettu jo 1980-luvulta alkaen (Katajamäki ym. 2001, 56–57; Uusitalo 1994, 56–64). Kiihtyvästi 1950-luvulta lähtien varsinaisen maatalouden työllistävyys väheni, pientilallisuus muuttui tilakokojen kasvun myötä teollisempaan suuntaan, ja samalla siirryttiin kehittämään asumisen ja vapaa-ajan maaseutua (Ponnikas ym. 2011, 80). Sittemmin agraarimaaseutu on saanut rinnalleen omaehtoisen aktiivisuuteen perustavan harrastusten maaseudun tai jälkituotannon maaseudun, kuten asia ilmaistiin jo huomattavasti aikaisemmin brittiläisessä tutkimuskirjallisuudessa (Halfacree 1997).

Toisessa ansassa maaseutu esitetään hahmotto-mana ja läpinäkyvänä ilmiönä: puhetta ja näkökulmia kyllä riittää, mutta ei oikeastaan tiedetä, mistä tarkasti ottaen puhutaan. Taustalla on ajattelumalli, jossa maaseutu yhä useammin nähdään kaupungistuneen yhteiskunnan hyvinvointi- ja imago-resurssina (Conradson 2005). Maaseutua määritellään mediavälitteisesti mainoskuvastoina, kertomuskatkelmina tai vihjeinä, jotka esittävät sitä ihanteellistettuna, jännittävänä, mutta toisinaan toki myös liioitellun kurjistettuna. Maaseutuetkotiikka ammentaa kolonialistisesta toiseuttamisesta, mikä hyödyttää niin viettelevien kuin vieraannuttavienkin kertomusrakenteiden luomisessa. Kysymys on myös vallasta eli paikallisen tiedon ja osaamisen omistajuudesta sekä mahdollisuudesta

hyödyntää paikallista tietoa taloudellisesti ja symbolisesti (ks. Ray 1998).

Konkreettisesti valta ilmentää itsensä siinä, kenellä on tilaisuus, valtuudet, kyky ja taloudelliset resurssit muunnella ja määrittellä paikkoja. On syntynyt esimerkiksi temaattisia paikkoja (ks. Luoto 2006), jotka näyttäytyvät maaseutu-utopian kaltaisina alueyhteisöinä, kuten Mathildedalin tapa-uksessa, jota Helsingin Sanomat (16.7.2018) luonnehtii hipsteri-kyläksi. Aidossa sekoittumisessa kolonialistiset piirteet väistyvät ja tilalle tulee risteytymiä, joissa maaseutu ja kaupunki muodostavat yhdessä jotakin, jota ei aikaisemmin ollut edes olemassa. Mathildedalia käsittelevässä artikkelissa haastateltujen kylän asukkaiden mukaan paikka edustaa maanpäällistä satua, jossa elämä on ”naurettavan idyllistä ja junttimaisuus loistaa poissaolollaan”.

Suuret ikäluokat lähtivät 1960-luvulla maaseudulta kaupunkiin ansaitsemaan elantoaan. Samat ikäluokat asettuivat luontevasti vapaa-ajan-asunoihinsa viettämään mökkiläiselämää. Puolestaan heidän lapsensa ja lapsenlapsensa ovat löytäneet ”maaseutuja” monenlaisten luontoa tai tilan tuntua hyödyntävien seikkailullisten harrastusten kautta (Cater & Smith 2003). Väestön sekoittumisesta maan sisäisestä muuttoliikkeestä seuraa, että yhdistäviä kulttuurisia tekijöitä on enemmän kuin yhteiskunnan keskusteluilmapiiiristä saattaisi päätellä. Vuoden 2014 maaseutubarometri kertoi, että kansalaisten mielikuva maaseudusta on myönteinen. Reilu kolmannes (36%) kansalaisista pitää itseään niin maalaisina kuin kaupunkilaisinakin. Kolme tärkeintä maaseutumielikuvaa ovat luonto, aitous ja hyvä elämä (Maaseutubarometri 2014, 33, 13). Ylen (27.7.2018) Taloustutkimuksella teettämän kyselyn mukaan 79 prosenttia kansalaisista toivoo palveluiden turvaamista siten, että koko maa säilyy asuttuna. Kansalaiskyselyidenkin perusteella maaseutu välittää luonnon ohella laajempaa arvomaailmankuvaa, joka ulottuu sukupolvien yli.

Maaseutu sisältää huomattavan määrän peitettyä merkityspotentiaalia, joka on monesti luonteeltaan piilevää. Moninkertaisesti ketjuuntuvat merkityssisällöt eivät yleisessä katsannossa ole suoranaisesti maaseutuun liittyviä, eikä niitä sellaisiksi

ymmärretäkään (Crouch 2006, 355). Maaseutua syödään, juodaan, filistellään ja siihen liitytään. Maaseutu herättää vastakaikua, koska käyttötavat ja siksi myös tulkinnat ovat moninaisia. Alasuutari (2011, 30) kirjoittaa: ”vaikka maalaiselämä koetaan mökkeilyn kontekstissa hyvin myönteiseksi, mielikuvat maalaisista ja maaseudusta säilyvät risti-riittäisinä ja joiltain osin kielteisinä.” Neutraali suhtautuminen on ollut likipitään mahdotonta, koska useimmilla kansalaisilla on jonkinlainen omakohmainen käsitys siitä, mitä maaseudulla tarkoitetaan.

Yhteiskunnallisen maaseutunarratiivin jakojännöksenä on aina lokeroimattomia aineksia (ks. Cloke 2003). Kotimaisessa asiayhteydessä ne ovat usein arvoja ja asenteita heijastavia henkilökohtaisia merkityssuhteita, kasvuympäristöjä tai muulla tavalla tärkeitä tyyssijoja. Kysymys on kulttuurisesta ilmiöstä yhtä paljon kuin alueesta tai paikasta. Jälkimoderni maaseutu on moniaineksinen ja monikerronnallinen, mutta nykyisessä ilmapiiirissä korostuvat lisäksi moniselitteisyys ja itseristiriidat, joita paradoksiteoria osaltaan selittää.

Yhteiskunnalliset arvoitukset ja kosto-ongelma

Paradoksit ovat kiinnostavia, koska ne ovat näennäisesti järjenvastaisia arvoituksia. Christopher Janaway (1995, 388) toteaa: ”Selvää on, että jokin ihmisen järjelyprosessissa pettää ja aiheuttaa paradoksin, mutta on vaikeaa suoraan osoittaa, missä vika varsinaisesti piilee.” Paradoksin tyhjentävästä määritelmästä ei ole olemassa yksimielisyyttä, mikä tekee siitä itsestään kiistanalaisen ja ”paradoksaalisen”. Katsauksessa myöhemmin esiteltäviä maaseutuparadokseja yhdistää itseristiriitainen jännite. Kysymys ei siis ole niin kutsutuista klassisista paradokseista, vaan maaseutuparadoksit ovat luonteeltaan yhteiskunnallisia arvoituksia, jotka osoittavat joidenkin itsestään selvinä pidettyjen olettamusten tulkinnallisen perustan. Paradoksit vaikuttavat järkeviltä, kun ne esitetään rajatussa asiayhteydessä. Ravintoloitsija saattaisi esimerkiksi perustella kustannuksilla valmistettavan annoksen raaka-aineiden lennättämisen toiselta puolelta maapalloa. Järjenvastaisuus, arvoituksellisuus tai looginen mahdottomuus paljastuu vasta, kun

mukaan tuodaan laajempi katsontakanta.

Paradoksi-sana on peräisin kreikankielisistä sanoista *para* (vastaan) ja *doksa* (oppi tai näkemys). Sanantarkasti se siis merkitsee ”vastaoppia” tai ”vastanäkemystä.” Sanakirjamääritelmän (*Oxford Dictionary* 2017) mukaan paradoksi on näennäisesti järjenvastainen tai yhtä hyvin näennäisesti järjevä väite. Antiikin ajoilta ovat peräisin klassisimmat liikettä, moneutta, tilaa ja aikaa koskevat paradoksit. Tunnetuimpia Zenon Elealaisen paradokseista on Akhilleuksen ja kilpikonna kilpajuoksu, jossa Akhilleus ei koskaan saavuta kilpikonaa, koska sen ohittaminen edellyttää saapumista siihen, missä kilpikonna on, mutta tällöin kilpikonna onkin jo liikkunut lyhyen matkan eteenpäin. (Palmer 2017.) Vertauskuvallisesti maaseutu ei koskaan saavuta kaupunkia, koska se edustaa jotakin ”tyhjempää ja tilallisempaa”, johon tiiviimpi kaupunki ikään kuin asettuu tai joka on olemassa vain kaupungin rajojen ulkopuolella.

Paradoksin ehtona on jossakin tavallisessa tai ilmeisessä piilevä vastakkaisuuden, skaalautuvuuden ja vastavuoroisuuden leikki, joka samalla hämärtää tämän ilmeisen määritelmällistä perustaa. Paikallinen on mahdollista käsittää paikallisuutena vain, mikäli se liittyy osaksi laajempia yli paikallisia sekä alueellisia tilasuhteita. Samalla tavalla kaikki alueet ovat alueita suhteessa muihin alueisiin. Alue tai paikka ei sijaitse umpiossa. (Ks. myös Rytteri & Lukkarinen 2017.) Paradoksaalisuus näkyy sisäänrakennettuna ihmisten toiminnassa ja yhteiskuntien kehittämisessä. Esimerkiksi alueuudistuksen valmistelun yhteydessä on kohdattu ainakin niin kutsutun yhteenkuuluvuuden paradoksi, joka liittyy roolien, identiteettien ja reviirien rajaamisen hankaluuteen tai valtaparadoksi, minkä yhteydessä pohdittavaksi nousee kansalaisosallistumisen ja perinteisten demokraattisten rakenteiden välinen suhde (Hyryläinen ym. 2018, 18).

Kosto-ongelma (*revenge problem*) muotoutui käsitteeksi kielen- ja logiikan tutkimukseen kuvaamaan vaikeutta ratkaista paradokseihin sisältyvä epämääräisyys tai ristiriita. Paradoksien kostotai-pumusten mukanaan tuomat haasteet tunnettiin jo varhain. (Janaway 1995, 388; Field 2012, 78–79; Bacon 2014, 4–12; Schurz 2012, 8–13.)

Analyttiseen tarkasteluun perustuva ratkaisuyritys johtaa paradokseissa piilevän ristiriidan kohtaamiseen: ytimenä ilmenevä vastakkaisuus vahvistuu, mikäli ratkaisua yritetään esimerkiksi valitsemalla jonkin ilmiön kahdesta keskenään riippuvasta puolesta vain toinen (Lewis 2000, 763). Mikäli yhteiskunta kehittyisi vain kaupunkien kautta, maaseutu ilmoittaisi olemassaolostaan esimerkiksi elintarvikkeiden tai puhtaan veden puutteena. Toisaalta kosto näyttäisi seuraavan myös sosiaalisessa todellisuudessa, esimerkiksi tilanteessa, jossa maaseutunäkökulman ylikorostuminen johtaisi kaupunkimaisten äänenpainojen lisääntymiseen yhteiskunnallisissa keskustelussa.

Mitätöity näkökulma tekee paluun entistäkin väkevämpänä, jolloin riitely estää järjevän toiminnan. Vaikka maaseutu ja kaupunki ovat loogisesti määriteltävissä vain toistensa kautta, ne halutaan historiallisista ja käytännöllisistä syistä johtuen huomattavan usein ymmärtää erillisinä asioina. Kuitenkin paradoksit osoittavat ääriolaitoita esitetävien asioiden todellisen riippuvuussuhteen. Kosto-ongelman perusteella paradoksi on yhtä aikaa semanttinen, looginen ja praktinen ongelma: kielellä ei pystytä yksiselitteisesti määrittelemään tai erottamaan käsitteellisesti jotakin sellaista, jonka olemassaolo ei riippuisi myös muista siihen liittyvistä tekijöistä tai tavoista kuvata niiden välisiä suhteita (esim. Hacking 2009). Viime kädessä vastakkainasettelu edellyttää vastakkaisuuksien esiintymistä kummassakin vastakkain asetetussa ilmiössä tai asiassa. Toisin sanoen, ei ole hyvää ilman jotakin pahaa, eikä liioin kaupunkia ilman maaseutua.

Maaseutuparadoksit

Maaseutu ja kaupunki muodostavat pääparadoksin toiminnallisen ja käsitteellisen suhteen. Toiminnallisesti ajateltuna kaupunkimainen elämä ei olisi mahdollista ilman maaseututuotantoa ja laajojen asumattomien alueiden ekosysteemisyyttä. Kaikki elinkeinot ovat jossakin määrin luontosuhteita, koska toimeentulo ja hyvinvointi hankitaan viime kädessä luonnosta joko suoraan tai välillisesti (Haapala & Peltola 2018, 170). Pitkälle kehittyneet teknologiatkin palvelevat tarpeita,

jotka palvelevat elinkeinoja, ja elinkeinot puolestaan hyödyntävät luonnonvaroja.

Paradoksinäkökulma haastaa totutusti käytettyjä aluejakoja, kuten keskusta tai laitakaupunki, yksityinen tai julkinen tila, kaupunki tai maaseutu, kaupallinen tai ei-kaupallinen alue, mikä kuvaa jälkimodernin tienoon ”hallitsemattomuutta”. Sen tuottavuus perustuu viime kädessä eräänlaiseen rajattomuuteen, kykyyn levittäytyä tilaan ja yhdistellä yllättävästi asioita (vrt. Viren & Vähämäki 2015, 159). Tätä piilevää rihmastojen varassa elävää ”seudullista potentiaalia” on sielläkin, missä asutusta ei välttämättä ole ollenkaan. Perinteisten jakolinjojen läpinäkyvyys muuttaa myös aluekehittämisen toimintaympäristöä, jota voidaan luonnehtia verkostojen sijaan rihmastona tai miksi ei myös hahmottomampana tienoona, jonka ulottuvuudet muuttuvat toiminnallisten kytkentöjen mukana.

Kuntaliitoksien myötä kaupunkimaisia ja maaseutumaisia alueita asetetaan samaan hallinnon kehykseen, jolloin myös alueiden toiminnallinen perusta ja kehityksellinen dynamiikka järjestyvät uudelleen suhteessa vallitsevaan infrastruktuuriin, sosiaalisiin verkostoihin sekä naapurussuhteisiin. Vaikka hallinnollisesti monista kylistä on tullut kuntaliitosten myötä osa laitakaupunkia, se ei välttämättä ole yksiselitteisesti huono asia, sillä syrjäisyyskin voi olla etu. Kylätoimijat ovat avarakatseistuneet ja avautuneet samalla, kun kylien hallinta on muuttunut verkostomaiseksi (Rannikko 2009, 16–17). Perifeerinen sijainti todennäköisesti tarkoittaa perinteisesti määriteltävien palvelujen heikkoa saavutettavuutta, mutta se ei välttämättä tarkoita eristäytymistä tai syrjäytymistä (vrt. Leinamo 2010, 118). Rihmastoisiin pohjaava logiikka ja relationaalinen topologia haastavat määrittelemään periferian tai erilaisten territoriaalisten rajojen merkityksiä risteyksinä, kohtauksina ja yhteen kietoutumisina (esim. Humalisto 2017, 4–5). Rihmastometaforan mukaan on myös ajateltavissa, että jokin toiminta voi olla yhtä aikaa syrjässä, mutta hyvinkin keskellä suhteessa joihinkin valituihin merkityksiin tai toimintoihin.

Paradoksit osoittavat maaseudun ja kaupungin sekoittumisen perustan, joka on vastakkaisuuksien yhtäaikaaisuudessa – heterotopiassa, jossa kaupun-

git lainaavat luontevasti periferialta samalla kun maaseutukylillä sovelletaan kaupunkimaisia sisältöjä ja toimintakulttuuria. Käytäntöihin sitoutunut sekoittumista edustavat esimerkiksi kauppakeskusten rakentaminen maaseudulle siinä missä kylämiljöiden kaltaisia tiloja myymälöineen tuodaan kaupunkien keskustaan ja liikenneasemille.

Luonnon intensiivinen hyödyntäminen johtaa vähitellen luontoresurssien suhteiden väliseen muutokseen, jolloin absoluuttisesti vähenevän puolen suhteellinen merkitys kasvaa. Alla esitellään keskeiset maaseutuparadoksit teemoittain. Lista ei ole tyhjentävä, sillä useita muitakin maaseutuparadokseja on toki löydettävissä, ja samoin monet esimerkeistä lomittuvat temaattisesti jossakin määrin keskenään.

Maaseutuparadoksi (pääparadoksi)

Maaseutu ja kaupunki muodostavat riippuvuussuhteen ja siten ne mahdollistavat toinen toisensa toiminnallisesti, aineellisesti, henkisesti ja käsitteellisesti. Pääparadoksia tarkastellaan alaparadoksien valossa, jotka osoittavat konkreettisemmin ja teemoittain kaupungin ja maaseudun välisen jännitteellisen yhteyden.

Yhdenmukaisuus

Maaseutu käsitteellistetään yksinkertaistettuna. Vastavuoroisesti kaupunki näyttäytyy monisärmäisenä ja kulttuurisesti rikkaana. On kuitenkin monia maaseutuja, kuten on kaupunkejakin. Näkökulma vaihtelee suuresti toiminnasta riippuen: on etätyötä, vähemmistöjä, pientilallisuutta, maataloosuuskuntia ja osakeyhtiöitä, metsätöitä, loma-asumista ja lukuisia luontoa hyödyntäviä harrastuksia. Alueellinen vaihtelu näkyy maisemallisuutena, jossa metsäisten vaarojen, arktisen pohjoisen sekä niin kylien, kauppakeskuksien kuin kirkonkylänsäkin ilmentämä visuaalisuus kuvastaa paikallisuutta ihmiseen.

Luonto

Ihminen on itsekkin osa hyödynnettävää luontoa, jota myös suojellaan samaan aikaan. Luonto on siis

aina jossakin määrin yhteiskunnallisesti asemoitua. Elintarvikkeita tuodaan toiselta puolelta maapal-
loa, vaikka lähellä tuotettu pienentäisi hiilijalanjäl-
keä. Elintarvike- ja metsäteollisuus käyttävät luon-
nonvaroja teollisessa mittakaavassa. Tehokkaat
tuotantotavat vähentävät monimuotoisuutta, jol-
loin kestävyysajattelu ei välttämättä ole tuotantota-
pojen keskiössä. Luomutuotanto hyötyy ristiriidasta
erottautumalla ekologisempana tuotantotapana.

Elinkeinot

Saman resurssin aineeton ja materiaalin hyödyn-
täminen. Esimerkiksi maisemallisesti ja virkistyk-
sellisesti merkittävien kohteiden läheisyyteen on
saatettu kaavoilla kaivostoimintaa, joka on ristiriid-
dassa alueen matkailuelinkeinon kanssa. Merkittä-
viä lohjojia on aikanaan padottu energiatuotan-
toon ilman tietoa, että kalastusmatkailu on todelli-
nen vaihtoehto elinkeinona. Ajankohtainen tärkeä
kysymys kehittämisen kannalta onkin, missä mää-
rin toisilleen vastakkaiset elinkeinot mahtuvat toi-
mimaan rinnakkain.

Yhteisö

Yhteisön kohottava ja rajoittava voima. Kyläyhteisöt
esitetään mielellään idyllisinä sosiaalisen toi-
minnan piireinä, joiden voimavara perustuu
yhdessä tekemiseen ja yhteisöstä välittämiseen. Ti-
viit yhteisöt ovat myös arvoiltaan suljettuja ja
sisäänpäin lämpiäviä, pahimmillaan jopa nurkka-
kuntaisia, jolloin uusien asukkaiden integraatio
yhteisöön saattaa olla haasteellista. Yhteisöllisyy-
destä puhutaan paljon hyvinvoinnin kannalta,
mutta yhteiskunnasta on tullut samaan aikaan
hyvin yksilökeskeinen.

Väestö

Maan sisäisen muuttoliikkeen ja pakolaisuuden
seurauksena nykyiset kaupunkilaiset ovat usein
myös maalaisia. Valtioalue on maantieteeltään ja
kulttuuriltaan maaseutumainen, mikä näkyy myös
kaupunkikulttuurissa. Taajamista suunnataan
kesäisin luontoon ja myös harrastukset vievät
ympäri vuotisesti maaseudulle, jolloin kansalaisista

tulee maaseutualueiden käyttäjiä. Kotipaikka ei
selitä suoraviivaisesti väestön luontosuhdetta tai
maaseutualueiden käyttöä ja merkitystä. Rekiste-
roity kotipaikka ei myöskään kerro paljoakaan
väestön liikkuvuudesta, joka vaikuttaa olennaisesti
alueiden käyttöön.

Hallinto

Maaseutualueiden liittäminen hallinnollisesti
osaksi kaupunkia. Maaseutuasukkaista tulee hal-
linnollisella päätöksellä kaupunkilaisia kunta- ja
alueliitosten kautta. Tilastollisesti tarkasteltuna
kaupunkiväestö kasvaa todellista muuttoliikettä
nopeammin. Hallinnolliset rajat saattavat estää
kylien järkevää kehittämistä, jos esimerkiksi kau-
pungin rajan tuntumassa olevan toiminnallisesti
naapurikaupunkiin kytkeytyvän kylän kehittämi-
nen vaikeutuu.

Kehittäminen

Paikallisuudet kannattelevat asioita, ihmisiä ja
resursseja, joilla on sijainnillinen historia, mutta
samanaikainen tarve kehittyä ja katsoa tulevaisuu-
teen. Kehittämistoimenpiteet tähtäävät paikkojen
asuttavuuden, elinkeinojen ja hyvinvoinnin muun-
teluun. Määrätietoinen kehittäminen muuttaa
aina jollakin tavoin paikan alkuvoimaisuutta, iden-
titeettirakenteita ja tunnistettavuutta.

Saavutettavuus

Saavutettavuus suhteellistuu digitalisaation aika-
kaudella. Harvaan asutut alueet ovat perinteisin
menetelmin vaikeasti saavutettavia, mutta digita-
lisesti osana globaaleja verkostoja. Saavutettavuus
riippuu myös käyttäjien taidoista ja välineistä,
mutta yhtä hyvin palveluista ja paikoista, joiden
suhteen saavutettavuutta tarkastellaan. Tietoverk-
koistumisen, uusien teknologioiden ja työn muu-
toksen myötä etäisyyksien kitka pienenee. Parantuneet
ajoneuvot, valokuituverkot, älypuhelimet ja
3d-tulostimet mahdollistavat työn, tuotannon ja
opiskelun maaseudulla.

Matkailu

Massaturismi vähentää kohteen ainutkertaisuutta. Kohdemarkkinointi voi kääntyä itseään vastaan ja vähentää paikan vetovoimaa ja houkuttelevuutta. Seesteisyyttä, luonnonmukaisuutta, hiljaisuutta, tilan tuntua ja pohjoisuutta hyödynnetään matkailussa, mikä johtaa hyödynnettävän resurssin vähenemiseen tai jopa katoamiseen. Esimerkiksi joihinkin matkailukohteisiin saapuu huippusesongin aikaan niin paljon vierailijoita, että alueen tarjonta, kuten tilan tuntu ja hiljaisuus vähenevät, samalla kun oheispalvelut ruuhkaantuvat.

Tyyli

Kuinka tyylittömästä tulee tyylikästä, rosoisesta jännittävää ja uudesta taasen vanhaa? Rapistuva, vanhanaikainen tai jopa takaperoinen ovat esteti-soituina tyyllilajeina talonpoikaisia, maaseuturo-manttisia tai antiikkisia. Trenditietoinen väestö käyttää tyylejä sellaisenaan tai osana tuotteisiin lii-tettyinä ominaisuuksina. Osa väestöstä myös hakeutuu maaseudulle elämäntapapakolaisina tai loma-asukkaina. Maaseutumaisuuden sisällöt myyvät hyvin ilman tietoista maaseutukytkentää.

Sekoittunut rihmastojen maaseutu

Maaseutu tulee kaupunkiin ja kaupunki maaseudulle, koska ihmiset viettävät aikaansa ja liikkuvat näillä alueilla suunnittelemattomasti vuorovaiku-tuksessa muun ympäristöllisyyden kanssa. Toisi-naan vaikuttaa siltä, että yhdyskuntien fyysisten rakenteiden pysyvyys sekä yhteiskunnallisten sosi-aalisten ja hallinnollisten järjestelmien jähmeys kahlitsevat niiden sisällä ja välissä toimivia kansa-laisia. Rakenteet siis tavallaan ylläpitävät paradok-seja. Murdochin (2003, 264) mukaan maaseutu on sosiaalisen ja luonnollisen yhteiskonstruktio, joka kutoutuu yhteen moninaisten keskinäisten suhteiden välityksellä. Elottoman ja elollisen luon-non toimijoiden arvaamaton logiikka muodostaa omanlakisen aika-tila-koordinaatiston, hankalasti ennustettavan topologiansa, jonka vaikutukset maaseutujen toiminnassa tai niiden määrittelyssä

eivät ole yksiviivaisia ja helposti yleistettävissä. (Greenhough 2010, 39; Murdoch 2003, 273; myös Whatmore 2002.)

Bruno Latourin (2005) toimijaverkkoteoriaan (*ANT, Actor Network Theory*) tukeutuen toimijat todellistuvat vain kollektiivina, joka on alati muutuva ja liikkuva verkostosuhde. Toimijoita ovat siis muutkin asiat kuin ihmiset ja organisaatiot. Esimerkiksi maanviljely on erilaisten välineiden ja koneiden teknologiaa, luontoa ja ihmisten välistä toimintaa ja kaupankäyntiä. Luonto koettelee toisinaan kuivuudella ja tuholaiset saattavat vallata viljelyalan. Ampiaiset ja hyttysetkin ovat toimijoita vieraillessaan kesäasukkaiden illallispöydässä. Esteettisinä tulkittavat maan muodot ja rakenteet kuten kalliit, kaislikot ja metsäsaarekkeet ovat tässä yhteydessä toimijoita, jotka tuottavat mielihyvää ja vaikuttavat välillisesti ihmisten sanoihin ja tekoihin. Samoin virukset, bakteerit ja ihmisten sekä eläinten käyttäytyminen ovat toisiinsa yhteydessä. Näin ajateltuna toimijoiden yhteisvaikutus ei ole kuvannettavissa totuttuna mittaamisen kartografiana (Humalisto 2017, 9).

Poliittiset agendat, jotka asettuvat suoraviivaisen megafonisesti puolustamaan maaseutua tai kaupunkia ovat ajastaan jälkeen jääneitä, koska ne eivät huomioi eri aluetyyppien sekoittumisessa muodostuvaa kokonaisuutta. Ehkä kaksinapaisuutta kaiuttavat näkemykset kumpuavat kulttuurisista luutumista, joissa maaseutu ja kaupunki näyttävät erilaisilta: kaupungeissa on kerrostaloja, autoja ja enemmän ihmisiä, kun taas maaseudulla katse kantaa kauemmaksi yli peltojen ja metsien. Dymitrow ja Stenseke (2016, 7) epäilevätkin, että maaseudun ja kaupungin kulttuurinen vastavuoroisuus yhdessä lisääntyneen liikkuvuuden myötä on ollut niin tehokasta, että jäljelle ei ole jäänyt muuta kuin ontot stereotyyppisyyttä alleviivaavat maisemalliset erot.

Teknologia ei ole erotettavissa yhteiskunnan toiminna, vaan sitä tulee tarkastella osana paradoksaalisuuden sekä relationaalisuuden ehdoilla tapahtuvaa sekoittumista sekä alati järjestystä hakevia hierarkioita, jotka määrittelevät tilanteellistumista sekä esineiden, asioiden, luonnon ja yhteisöjen uudelleen asemoitumista. Teknologiat vaikuttavat alueiden ja paikkojen välisten suhteiden jäsentymisessä. Ne

tuovat yhteen myös asioita, ihmisiä ja ideologioita, jotka vaikuttavat yhteismitattomilta. (ks. Thrift 2008, 101–106.) Maaseutua ilmaantuu odottamattomiinkin tilanteisiin ja ylipäättänsä sinne, mihin ihmiset kantavat tavaroita, vaatteita ja asioita, jotka viittaavat, vihjaavat tai osoittavat maaseutuun.

Rajojen hämärtyminen näkyy yksittäisten tuotteiden ja innovaatioiden kohdalla hybridisaationa (esim. Woods 2009). Samalla kun koneiden ja ihmisten välinen kuilu on kaventumassa tekoölyn kehittymisen myötä, koetellaan myös biologisen, teknologisen ja symbolisen rajoja. Tässä mielessä eräänlaiseen ”yliluonnolliseen” maaseutuun on sisällytettävissä esimerkiksi sellaisia asioita kuin eläimiä jäljittelevät hoivarobotit, geenimanipuloidut tuotantoeläimet ja -kasvit, temaattiset idyllit kuten Fiskars tai Mathildedal, kantasoluista valmistettu keinoliha, hyönteisfarmit sekä inhimillistetyt lemmikki- ja harraste-eläimet. Teknologia pyrkii ohittamaan arkisia paradokseja, mutta samalla se luo kokonaan uusia. Paradoksit palaavat kostamaan vain väkevämpinä, eikä jännitteiden määrä maaseutu-kaupunki -asetelmissä ole tämän kehityksen myötä ainakaan vähenemässä.

Lopuksi

Katsauksessani käytin teoriaohjautuvaa lähestymistapaa, jossa sovellettiin kokeiluluontoisesti paradoksiteoriaa sekä relationaalisuuden ideaa tarkasteltaessa maaseudun yhteiskunnallista ja kulttuurista suhteistoa. Aineistona käytettiin kahta aikaisempaa haastatteluaineistoa sekä työtehtävissä vuosien varrella kumuloituneita kokemuksia hanke- ja tutkimustyössä. Tähän perustuen esiteltiin maaseutu-kaupunki -paradoksin lisäksi kymmenen alaparadoksia, jotka osoittavat niiden läsnäolon aluekehittämisen sekä maaseudun kehittämiseen läheisesti liittyvissä ilmiöissä.

Jokapäiväisessä keskustelussa ja poliittisessa retoriikassa niin maaseutu kuin kaupunkikin ovat omilla tavoillaan hyötynet poteroinnista, jossa maata on lapioitu toinen toistensa niskaan kärjistämällä, syylistämällä ja isottelemalla. Suoraviivainen viesti on helppo omaksua ja toimittaa perille. Vastakkainasettelu perustuu lähtökohtaisesti para-

doksaaliseen jännitteeseen, koska on (näennäisesti) järjenvastaista puhua vain maaseudusta tai vain kaupungista ilman että kysymys ei samalla olisi jossakin määrin kummastakin. Pääparadoksi ei ole symmetrinen, koska maaseutu nähdään hahmottomampana kuin rajatumpi ja tiivis kaupunki. On siis luontevampaa puhua maaseutuparadoksista kuin kaupunkiparadoksista. Maaseutu ja kaupunki kuitenkin tunnistavat toisensa toistensa kautta sekä erilaisten sisäkkäisyyksien avulla tapahtuvina siirtyminä.

Ekosysteemisessä riippuvuudessa maaseutu ruokkii kaupunkien väestöä ollen samalla puhtaan veden ja ilman työssija. Laajat metsä- ja vesialueet ovat lisäksi merkittäviä hiilinielujä. Samalla tavalla kysymys on toiminnallisesta aluesuhteesta: maaseudun ja kaupungin taloudelliset edut kohtaavat osin erilaistuvina, mutta yhä useammin yhteen kietoutuneina kulutus- ja tarjontamuotoina. Kaupungin lähellä olevat harvaan asutut alueet tarjoavat tilaa kaupunkien laajentumiselle, virkistäytymiselle ja harrastuksille. Vastavuoroisesti kaupungit tarjoavat palveluja, kulttuuria, koulutusta ja tuotteita, joita tullaan hakemaan kauempaa ja joita myös viedään takaisin haja-asutusalueille. Kaupungeissa eritaustaisten ihmisten satunnaiset kohtaamiset johtavat kokeiluihin ja innovaatioihin, jotka perustuvat esimerkiksi elintarvikkeiden viljely-, hankinta- ja valmistustavoille.

Katsauksen myötä on herännyt myös ilmeisiä jatkotutkimustarpeita. Olisiko esimerkiksi kahden toisilleen täysin vastakkaisen elinkeinon kuten kaivannaisteollisuuden ja matkailun mahdollista löytää yhteisiä toisiansa tukevia intressejä? Miten ne hyödyntäisivät samoja palveluja ja jaettua infrastruktuuria? Kuinka ne toimisivat siten, että ne eivät keskeisiltä osin haittaisi tai estäisi toistensa intressien järkevää toteuttamista? Näiden seikkojen avoin tarkastelu edellyttää uudenlaista keskustelukulttuuria, joka ei perustu suoraviivaiseen edunvalvontaan vaan laajempien tarkoituksenmukaisuus- ja hyötynäkökulmien pohdiskelemaan puntarointiin.

Monimutkainen toimintaympäristö edellyttää paradoksien lukutaitoa: haastavat yhteiskunnalliset ongelmat kohdataan arvoituksina, joihin ei ole lopullista ja yhtä oikeaa ratkaisua mutta joiden

kautta on mahdollista löytää reittejä ulos umpikujiista. Eri suuntiinkin osoittavien valintojen maailmassa on mahdollista edetä useammalla rintamalla samanaikaisesti. Tällöin on uskallettava tuoda samaan kehittämisen kuvaan jopa loogisesti mahdottomilta näyttäviä asioita, joilla on kilpailevia ja ristiriitaisia tavoitteita. Maaseutua ja kaupunkia tulee kehittää yhdessä yhteiskunnallista

ehyettä etsien. Katsauksessani esitetyillä paradoksaalisien aluekehittämisen toimenpiteillä edistetään uudistumista, jota monien toimijoiden joukko tuo elinvoimatekijöinä alueille. Veto- ja pitovoimaiset alueet ammentavat kiinnostavuutensa tietynlaisesta arvoituksellisuudesta, jota kaupungin ja maaseudun sisäkkäisyydet tuottavat.

Lähteet

- Alanen, Aulis 1976. Santeri Alkio. WSOY, Helsinki.
- Alasuutari, Pertti 2011. Mielikuvien muutos ja pysyvyys: Maaseutukäsite suomalaislehdissä 2000-luvulla. *Maaseudun uusi aika* 1, 17–32.
- Bacon, Andrew 2014. Can the classical logician avoid the revenge paradoxes? Noudettu 20.12.2017: <https://philarchive.org/archive/BACCTCv1>.
- Cater, Carl & Louise Smith 2003. New country visions: adventurous bodies in rural tourism. Teoksessa, Cloke, P. (toim.) *Country visions*, 195–217. Pearson, Prentice Hall, Harlow.
- Cloke, Paul 2003 toim. *Country visions*. Pearson, Prentice Hall, Harlow.
- Conradson, David 2005. Landscape, care and the relational self: Therapeutic encounters in rural England. *Health & Place* 11: 4, 337–348.
- Crouch, David 2006. Tourism, consumption and rurality. Teoksessa, Cloke, P., Marsden, T. & P. H. Mooney (toim.) *Handbook of rural studies*, 355–364. Sage, London.
- Dymitrow, Mirek & Maria Stenseke 2016. Rural-urban blurring and the subjectivity within. *Rural Landscapes: Society, Environment, History* 3(1): 4, 1–13.
- Eskelinen, Heikki 2001. Aluepolitiikka rautahäkissä. *Polemia-sarjan julkaisu* nro 41. Kunnallisanalann kehittämässätiö, Vammala.
- Eskola, Antti 1963. Maalaiset ja kaupunkilaiset. Kirjayhtymä, Helsinki.
- Field, Hartry 2012. Solving the paradoxes: escaping the revenge. Teoksessa, Beall, J. C. (toim.) *Revenge of the liar: New Essays on the Paradox*, 78–144. Oxford University Press, New York.
- Foucault, Michel 1986. Of other spaces. *Diacritics* 16:1, 22–27.
- Greenhough, Beth 2010. Vitalist Geographies: Life and the more-than-human. Teoksessa, Anderson, B. & P. Harrison (toim.) *Taking place: Non-representational theories and geography*, 37–54. Ashgate, Farnham.
- Haapala, Pertti & Jarmo Peltola 2018. Elinkeinorakenne 1750–2000. Teoksessa, Haapala, P. (toim.) *Suomen rakennehistoria. Näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400–2000)*, 170–209. Vastapaino, Tampere.
- Hacking, Ian 2009. Mitä sosiaalinen konstruktionismi on? Vastapaino, Tampere.
- Halfacree, Keith 1997. Contrasting roles for the post-productivist countryside. A postmodern perspective on counterurbanisation. Teoksessa, Cloke, P. & J. Little (toim.) *Contested countryside cultures. Otherness, marginalisation and rurality*, 70–93. Routledge, London.
- Helsingin Sanomat 2018. Suomen hipsterien paikka on pieni kylä Nokian hylkäämässä Salossa "Elämäntilanteeni on niin hyvä, ettei siitä melkein kehtaa puhua" Noudettu 16.7.2018: <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005754931.html>
- Humalisto, Niko Heikki 2017. Sianlihaa, koneita ja ihmisiä: kuinka säilöttyjä unelmia -dokumentti tekee raviolisäilykkeestä topologisen? *Alue ja Ympäristö* 46: 1, 3–16.
- Hyyryläinen, Esa, Mikko Karhu & Ilkka Luoto 2018. Tulevaisuuden kunta kehittyy organisaatioparadoksien ristiaallokossa. *Focus Localis* 46: 1, 8–21.
- Janaway, Christopher 1995. Ancient Greek philosophy I: the pre-socratics and Plato. Teoksessa Crayling, A. C. (toim.) *Philosophy: a guide through the subject*, 336–397. Cambridge University Press, Cambridge.
- Jumppanen, Aapo 2018. Maaseudun ja kaupungin välisestä vuorovaikutuksesta. *Maaseudun uusi aika. Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti*, 35–44.
- Katajamäki, Hannu, Pekka Hunnako, Petri Kahila, Jarmo Palm & Mikko Valtakari 2001. Vaikea maaseutupolitiikka. Havaintoja maaseutupolitiikan käytännöistä. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti, Julkaisuja No. 90, Vaasa.
- Latour, Bruno 2005. *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford University Press, New York.

- Leinamo, Kari 2010. Yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista. Vuosina 2001–2009 toteutettujen maaseutu-kaupunki-kuntaliitosten tarkastelua. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti, Vaasa.
- Lewis, Marianne W. 2000. Exploring paradox: Toward a more comprehensive guide. *Academy of Management Review* 25:4, 760–776.
- Luoto, Ilkka 2006. Paikan tekstit ja narratiivinen jännite – kuusi maaseutukylää Suomessa ja Skotlannissa. *Terra* 118: 3–4, 143–158.
- Maaseutubarometri 2014. Noudettu 10.8.2018: https://mmm.fi/documents/1410837/1516647/Maaseutubarometri+2014_LOPPURAPORTTI.pdf/3d544033-79ea-453d-9406-4ba37ffdf4aa
- More, Thomas 1516/1991. *Utopia*. WSOY Laatumkirjat, Juva.
- Muilu, Toivo 2010. Needs for rural research in the northern Finland context. *Journal of Rural Studies* 26: 1, 73–80.
- Muilu, Toivo 2013. Maaseudun vuosikymmenet. Teoksessa, Luoto, I., Katajamäki, H. & N. Lundström (toim.) *Oppiva alue, menestyvä alue*. Juhlakirja professori Seija Virkkalan 60-vuotispäiväksi, 115–122. Vaasan yliopisto, Acta Wasaensia, aluetiede 12, Vaasa.
- Murdoch, Jonathan 2003. Co-constructing the countryside: hybrid networks and the extensive self. Teoksessa, Cloke, P. (toim.) *Country visions*, 263–282. Pearson, Prentice Hall, Harlow.
- Nononen, Marko 2018. Alueiden Suomi 1500–2000. Teoksessa, Haapala, P. (toim.) *Suomen rakennehistoria. Näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400–2000)*, 67–91. Vastapaino, Tampere.
- Oksa, Jukka & Pertti Rannikko 1996. The changing meanings of rurality challenge rural policies. *Maaseudun uusi aika*. *Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti* 3, 3–14.
- Oxford Dictionary 2017. Paradox. Noudettu 18.8.2017: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/paradox>
- Pahl, Ray 1966. The Rural-Urban Continuum. *Sociologia Ruralis*, 6:3, 299–329.
- Palmer, John 2017. Zenon of Elea: The Extant paradoxes. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Noudettu 12.9.2017: <https://plato.stanford.edu/entries/zeno-elea/>
- Peirce, Charles 1958. *Collected papers of Charles Sanders Peirce*. Vol 7. Toim. Burks, A. W. Harvard University Press, Cambridge.
- Ponnikas, Jouni, Sirpa Korhonen, Hanna-Mari Kuhmonen, Kari Leinamo, Niklas Lundström, Antti Rehunen & Heli Siirilä 2011. *Maaseutukatsaus 2011*. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 3, Helsinki.
- Rannikko, Pertti, Jukka Oksa, Matti Kuikka, Seppo Knuuttila, Kaija Heikkinen & Heikki Eskelinen 1984. *Yhteiskunta kylässä*. Tutkimuksia Sivakasta ja Rasimäestä. Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja N:o 61, Joensuu.
- Rannikko, Pertti 2009. Kylä kaupungin laidaksi: autoetnografinen tutkimus paikallisyhteisöjen ja identiteettien liikkeistä. *Maaseudun uusi aika*. *Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti* 1, 5–19.
- Ray, Christopher 1998. Culture, intellectual property and territorial rural development. *Sociologia Ruralis* 38:1, 3–20.
- Rosenqvist, Olli 2004. Maaseudun asemituminen myöhäismodernissa yhteiskunnassa. *Acta Wasaensia* No 129, aluetiede 9, Vaasa.
- Rousseau, Jean-Jacques 1762/1977. *Emile eller om uppfostran*. The Chaucer Press Ltd, Bungay.
- Rytteri, Teijo & Jani Lukkarinen 2017. Skaalan käsite maantieteellisessä tutkimuksessa. *Terra* 129: 2, 109–114.
- Schurz, Christine 2012. Contextual approaches to truth and the strengthened Liar Paradox. *Transaction Books*, New Jersey.
- Sharpley, Richard & Deborah Jepson 2011. Rural tourism. A spiritual experience? *Annals of Tourism Research* 38:1, 52–71.
- Siiskonen, Pirjo 1994. Maaseudun kehittämistyön opetuksia. *Maaseudun uusi aika*. *Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti*, 18–24.
- Smith, Wendy K. & Marianne W. Lewis 2011. Toward a theory of paradox: A dynamic equilibrium model of organizing. *Academy of Management Review* 36: 2, 381–403.
- Soini, Katriina 2010. Mihin tarvitaan maaseutu-kaupunki vastakkainasettelua? *Maaseudun uusi aika*. *Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti* 1, 3–4.
- Tantarimäki, Sami 2003. Kaupunkimaatila on linkki kaupunki- ja maaseutuelämän välillä. *Maaseudun uusi aika*. *Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti*, 28–37.
- Thrift, Nigel 2008. *Non-Representational theory*. Space, politics, affect. Routledge, London.
- Timmermans, Stefan & Iddo Tavory 2012. Theory construction in qualitative research: From grounded theory to abductive analysis. *Sociological Theory* 30: 3, 167–186.
- Tonneller, François & Sarah Curtis 2005. Medicine, landscapes, symbols: “The country Doctor” by Honoré de Balzac. *Health & Place* 11:4, 313–321.
- Uusitalo, Eero 1994. *Maaseutupolitiikan keinot*. Elinkeinojen edistäminen maaseudun kehittäjäyhteisöissä. Kunnallisanalann kehittämässätiön Väitöskirjasarja No 1. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

-
- Vihinen, Hilikka 2004. Maaseudun muutos. Teoksessa, Markkola, Pirjo (toim.) Suomen maatalouden historia, osa 3. Suurten muutosten aika. Jälleenrakennuskaudesta EU-Suomeen, 402–440. SKS, Helsinki.
- Viren, Eetu & Vähämäki, Jussi 2015. Seutu joka ei ole paikka. Kapitalismi ja metropoli. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Whatmore, Sarah 2002. Hybrid geographies. Sage, London.
- Williams, Raymond 1975. The country and the city. Oxford University Press, Oxford.
- Wirth, Louis 1938. Urbanism as a way of life. The American Journal of Sociology, XLIV: 1, 1–25.
- Woods, Michael 2005. Rural geography. Processes, responses and experiences in rural restructuring. Sage, London.
- Woods, Michael 2009. Rural geography: blurring boundaries and making connections. Progress in Human Geography 33:6, 849–858.
- Yle 2018. Ylen kysely: Neljä viidestä haluaa, että koko Suomi pysyy asuttuna – ja että valtio maksaa viulut. Noudettu 27.7.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10313405>